[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]

تدوین مدل زمینه- مبنای آرامش در آپارتمان‌های مسکونی معاصر ارومیه[1]

فرنوش مینوئی*، منوچهر فروتن**، محمدمهدی سروش ***، آزاده آقالطیفی ****

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۲/۲۷
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۷/۲۴

مقاله پژوهشی- مورد پژوهی

[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]

©: IAUH

ISSN: 2322-5602

[Dr: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

چکیده

زندگی پر اضطراب و کمبود آرامش در جامعه معاصر، مشکلی جدی برای زندگی انسان‌ها است. پژوهش‌های روان شناسی محیطی نشان داده‌اند که محیط‌های کالبدی و معماری نقش مهمی در این بین دارند و از آنجا که خانه یکی از مهم ترین محیط هاست، تلاش دارند راهکارهایی پیشنهاد دهند. این پژوهش تلاش دارد به شناسایی عواملی که نقش مؤثری بر ایجاد آرامش در آپارتمان‌های شهری دارند بپردازد. این پژوهش برای شناخت عوامل تأثیرگذار بر آرامش انسان، رویکردی کیفی اتخاذ نموده و تلاش می‌کند تا با ایجاد ارتباط میان مفاهیم مرتبط در حوزه آرامش و محیط کالبدی معماری آپارتمان ها، به نوعی از نظریه با صورت بندی «فرآیند علّی» نزدیک گردد و ساز و کار مفهوم آرامش محیطی را تبیین نماید. یافتن این مفاهیم به کمک انجام مصاحبه‌ها و نیز کنکاش در متون مرتبط و تحلیل کیفی محتوای آنها به کمک روش «نظریه زمینه‌ای» ممکن گردیده است. پس از کشف مفاهیم، چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر بر مبنای تحلیل کیفی داده‌ها شناخته شده و با ایجاد ارتباط منطقی میان این مفاهیم، مدل زمینه-مبنای آرامش در خانه‌های آپارتمانی معاصر ارومیه ارائه می‌گردد. مطابق نتایج این پژوهش، شرایط مؤثر بر شکل‌گیری پدیده اصلی «سکونت در خانه»، تابع شرایط علی، زمینه ای و تعاملی از قبیل امنیت فیزیکی، امنیت روانی، امنیت اجتماعی، انسجام اجتماعی، راحتی، خلوت، آسایش کالبدی، امنیت شنیداری، دلبستگی به مکان، غنای حسی، ارتباط با طبیعت، پیامدهایی چون آرامش کالبدی (آسایش)، آرامش اجتماعی، آرامش روانی و آرامش معنوی را به دنبال خواهد داشت. این پژوهش می‌تواند به عنوان یک پژوهش پایه، مبنایی برای انجام پژوهش‌های کاربردی به منظور ارائه راهکارهایی برای ارتقای آرامش در آپارتمان در حوزه‌های مختلف و از جمله معماری و شهرسازی باشد.

واژگان کلیدی

خانه آپارتمانی معاصر، ارومیه، آرامش محیطی، مدل زمینه-مبنا، فرآیند علی، نظریه زمینه‌ای.

۱- این مقاله برگرفته از رساله دکتری نگارنده اول با عنوان «مدل ارزیابی آرامش در خانه های شهری معاصر آذربایجان» به راهنمایی نگارنده دوم و سوم و مشاوره نگارنده چهارم در دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان است.

* گروه معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران f.minooei@iaurmia.ac.ir
** استادیار گروه معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران m.foroutan@iauh.ac.ir
*** استادیار گروه معماری، واحد همدان، دانشگاه آزاد اسلامی، همدان، ایران. (نویسنده مسئول) soroush@iauh.ac.ir
**** استادیار گروه معماری، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران a_aghalatifi@sbu.ac.ir

مقدمه

"آرامش به حالتی روانشناختی اطلاق می‌شود که با صلح، سکوت، ملایمت و تفکر درباره ی خود مرتبط است" (Kaplan & Kaplan 1989). آرامش گرچه در ماهیت، ذهنی است، اما این تجربه بشر را می‌توان بصورت عینی از طریق ارتباط موثر بین قشر بینایی و شنوایی و قشر جلویی مغز با استفاده از تکنیک‌های تصویربرداری عصبی مشاهده کرد (Hunter et al., 2010). اینچنین تعاملاتی زمانی که شخص در «محیط‌های آرام بخش» مثل محیطی با صداهای طبیعی آب، باد، صدای پرندگان (مولفه‌های شنوایی) و ویژگی‌های طبیعی همچون گیاهان، حیوانات، پرندگان و همچنین ویژگی‌های جغرافیایی و هیدرولوژیکی چیره شده‌اند (مولفه‌های بصری)، تحریک می‌شوند (Watts et al., 2011). برعکس، در جاهایی با سر و صدای انسانها، این چنین تعاملاتی در سطح کم تری هستند (Watts & Pheasant, 2013). در نتیجه، ساختار اولیه یک فضای آرام بخش، اطلاعات حسی دریافت شده با روشهای بینایی و شنوایی است (Watts & Marafa, 2017). اکنون در دنیای معاصر انگاره‌های مادی بر تمام وجوه زندگی انسان غالب شده است. تنزل زندگی انسانی تا حد نیازهای جسمانی، از بین رفتن حس تعلق، جدایی افراد از یکدیگر،کمبود تعاملات اجتماعی، عدم وجود آرامش و بسیاری موارد دیگر، نشانه‌های زندگی امروزین است. این همان چیزی است که اندیشمندان معاصر بارها به آن تاکید کرده‌اند (آقا لطیفی، ۱۳۹۱: ۳)، آرامش یکی از مفاهیمی است که در عرصه‌های مختلف زندگی انسان نقش اساسی ایفا می‌کند. متاسفانه معماری معاصر برای این مهم اهمیت زیادی قائل نشده است. به خصوص در خانه‌های آپارتمانی بیشتر با مشکل عدم وجود آرامش روبرو هستیم و همان طور که در مصاحبه‌ها بررسی شد رفته رفته نارضایتی مردم بیشتر و بیشتر می‌شود لذا بررسی این مفهوم ارزشمند و ارائه مدل مفهومی، ضرورت انجام این تحقیق می‌باشد. در واقع این پژوهش با هدف ارتقای کیفیت زندگی در خانه، تلاش بر درک مفهوم آرامش و ارائه مدل زمینه-مبنای آرامش در خانه‌های معاصر را دارد. لذا برای دستیابی به هدف ذکر شده، در پی یافتن پاسخ پرسش‌های زیر در بستر خانه‌های آپارتمانی معاصر ارومیه می‌باشد: پرسش اصلی: آرامش را در آپارتمان‌های شهری معاصر ارومیه چگونه می‌توان ارزیابی کرد؟

مبانی نظری پژوهش

متخصصان مختلفی به طور مستقیم و یا غیر مستقیم به تاثیر ویژگی‌های معماری، محیطی و شهری در ایجاد آرامش اشاره کرده‌اند، ولی دسته بندی این ویژگی‌ها بر اساس نوع محیط، نوع نیازهای انسانی و همچنین مفاهیم مستخرج از تحلیل متون مرتبط با مفهوم آرامش از نیازهای اساسی این پژوهش است لذا در این بخش، هدف اصلی، ارائه مدل مفهومی رابطه میان مفهوم آرامش با مفاهیم مرتبط در محیط های مختلف (فیزیکی، روانی، اجتماعی، معنوی) و نشان دادن ارتباط این مفاهیم با ویژگی های محیطی، معماری و شهرسازی در جهت ارتقاء کیفیت طراحی می باشد.

بر مبنای چهارچوب مفهومی به دست آمده (Minooei et al.,2020)، دو دسته بندی اصلی وجود دارد، اولی نیازهای بشر و محیط که نقش مهمی در ارزیابی آرامش دارد. به زبان ساده، آرامش مفهومی پیچیده است که شامل ارتباط بین نیازهای بشر و ویژگی‌های محیط است. در این چهارچوب (نمودار ۱)، همه انواع محیط های فیزیکی، اجتماعی، روانشناسی و معنوی، ارتباط متقابلی با آرامش دارند و برعکس. سه عامل اول تقریباً تأثیرات کوتاه مدتی بر روی آرامش دارند در حالی که محیط معنوی، تأثیرات طولانی‌تر و دائمی‌تری دارد. دسته اصلی دیگر در این مدل، می‌تواند نیازهای انسان باشد که شامل خود شکوفایی، عشق به خود، دیگران و کل جهان، احترام، نیازهای اجتماعی، امنیتی و فیزیکی باشد. عشق و تعلق به خود، دیگران و کل جهان در میان این نیازها در درجه اول بوده و با نفس مطمئنه که در قران کریم از آن یاد شده، مرتبط است. گفته می‌شود وقتی بشر به سطح نفس مطمئنه می‌رسد، دردهای خود را پشت سر گذاشته و خشنودتر و مطمئن تر می‌شود. در چنین موردی، انسان وقتی به مرحله نفس مطمئنه می‌رسد از مرحله حزن و خوف گذشته و اطمینان و رضامندی بر او غلبه می‌کند. او در مقابل مصائب و شادمانیها حالتی واحد دارد. او در کل هستی به رضامندی رسیده است. در نظر و عمل او هر چه از دوست رسد، نیکو می‌شود و یا به بیان دیگر از میان درد و درمان و وصل و هجران آنچه را که جانان می‌پسندد او می‌پسندد. و از این رو خداوند حلقه ای بر گردن او می‌افکند و به آنجایی می‌کشد که خاطر خواه اوست و او راضی بدوست. بدین ترتیب این مرحله، مرحله اطمینان، رضامندی و نهایت آرامش است (احمدی، ۱۳۹۷).

آخرین بخش چارچوب نظری شامل ویژگی‌های محیطی، معماری و شهری می‌شود که بر آرامش به طرق مختلف تأثیر می‌گذارد. در حقیقت، این عوامل با انواع مختلف محیط‌ها مرتبط است. انسان‌ها در مکان‌های مقدس و محیط هایی که دارای روح مکان، وحدت، تناسب، زیبایی و هارمونی هستند آرامش معنوی دارند و ترجیح می‌دهند. ارتباط با طبیعت و استفاده از محیط

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

طبیعی، تناسب و نظم فضایی همچنین داشتن مکانی شخصی برای خلوت و دلبستگی به مکان در انسان آرامش روانی ایجاد می‌کند. رعایت هنجارهای مشترک و روابط همسایگی در عین احترام به حقوق دیگران، همچنین زندگی در مکان‌های امن و داشتن قلمرو و محرمیت فضایی از لحاظ خلوت و فضای شخصی، محرمیت دیداری از لحاظ عدم اشرافیت بصری، محرمیت شنیداری از لحاظ عدم وجود آلودگی صوتی و محرمیت رفتاری از لحاظ عدم ایجاد مزاحمت‌های رفتاری، موجب آرامش اجتماعی در انسان می‌شود. کیفیت طراحی و اجرایی از لحاظ کنترل و رعایت ضوابط و مقررات مهندسی و همچنین مناسب و سازگار با اقلیم و فناوری روز از جهت ایجاد امکانات و تسهیلات لازم و داشتن قابلیت انعطاف پذیری (تغییر پذیری، تطبیق‌پذیری و تنوع‌پذیری) برای انسان آسایش فیزیکی و در نتیجه آرامش فیزیکی به همراه خواهد داشت.

مروری بر پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که مفهوم آرامش می‌تواند به شکل‌های گوناگون تفسیر شود. در رشته روانشناسی محیطی، محیط‌های آرام بخش، علایق ذهنی ایجاد کرده و در مقایسه با خستگی ذهنی حاصل از توجه پایدار، ترمیمی هستند.

آرامش یک حالت ذهنی است که در یک زمینه حسی ظاهر می‌شود، مثلا احساس ارتباط بین ورودی‌های حسی و تجربه ذهنی (Kaplan & Kaplan, 1995, 2001; Berto, 2014; Herzog & Barnes, 1999; Ulrich et al., 1991; Hunter et al., 2010). آرامش رابطه مستقیمی با واکنش‌های ترجیحی دارد، هر چند از آن متمایز است (Herzog & Bosely, 1992). در رشته آکوستیک کاربردی، آرامش با نبودن تاثیر آشکار بشر، توسعه شهری، و صدای ترافیک و جاده مرتبط است. اگرچه آرامش ضرورتا یک تجربه ذهنی است، بیشتر تغییرات در میزان آن با کمی‌سازی ویژگی‌های سمعی و بصری در محیط قابل توضیح است (Pheasant et al., 2008, 2011; Watts et al., 2011, 2013).

نمودار ۱- چارچوب نظری آرامش محیطی (۱۳۹۷-۱۳۹۹)

در رشته علوم اجتماعی، چندین مطالعه ارتباط بین مذهب و سایر حالت‌های احساسی مهم همچون تشویش و آرامش را نشان دادند و نتایج آن تحقیقات تا حدی در هم آمیخته بود (Koenig et al., 2001; Shreve-Neiger & Edelstein, 2004; Ellison et al., 2009; Bradley & Don, 1995). در زمینه برنامه ریزی شهری و مناظر، نیز آرامش به طبیعی بودن، دوربودن و یا واکنش‌های احساسی همچون دلپذیری، ملایمت و کنترل مربوط می‌شود. در حقیقت، آرامش بیشتر مربوط به حس دلپذیری و ملایمت مرتبط است تا وحشی‌گری (Watts & Pheasant, 2014; Hewlett et al., 2017; Watts & Marafa, 2017). جدول ۱ تفاسیر آرامش توسط محققان مختلف را خلاصه می‌کند.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

جدول ۱- مفهوم آرامش

زمینه		محققین	مفاهیم	
محیط معنوی/ روانی	روانشناسی محیطی	Kaplan & Kaplan R.,1995, 2001; Berto, 2014; Herzog & Barnes, 1999; Herzog al et, 2011; Ulrich et al., 1991; Hunter et al. , 2010 ;Harvey, 1990 Lefebvre, 1991; Gusnard et al., 2001; Russell & Snodgrass, 1987; Ahmadi, 1975	- خود بازتاب - سلامت روان - علاقه ذهنی - زمینه حسی - حالت روانی - بهبود - موجب کاهش اضطراب - دور از خواسته‌های زندگی	- ترمیم‌کننده - تفریحی - تازه کردن - اعتمادبه‌نفس - دلپذیر - ترجیح - صلح - اطمینان روح
	علوم اجتماعی	Ellison et al., 2009; Koenig et al., 2001; Shreve-Neiger & Edelstein, 2004; Bradley& Don, 1995	- کاهش استرس - عوامل اجتماعی - اعتقاد به زندگی پس از مرگ	- اعتقادات مذهبی - مزایای اقتصادی
محیط فیزیکی / اجتماعی	آکوستیک کاربردی	Watts et al., 2011; Pheasant . et al., 2008; Watts et al., 2008 ;Watts, 2017; Pheasant, Horoshen,kov, & Watts, 2010; Watts et al, 2015; Mackrill, Cain., Jennings, 2013; Watts & Pheasant, 2013	- صلح - بی‌سروصدایی - عدم مزاحمت صدا - آرام - سکوت	- سطح پایین سروصدای ساخته‌شده توسط انسان - مستقل از یک هیجان - بدون نفوذ صدا - جای دست‌نخورده
	برنامه‌ریزی شهری و مناظر	Hewlett et al., 2017; Watts & Pheasant, 2014; Watts, Miah, Pheasant, 2013; Marafa et al., 2013	- مؤلفه‌های زمینه‌ای - مؤلفه‌های زمین‌شناسی - عوامل بیولوژیکی	- مؤلفه‌های فرهنگی - عوامل ایمنی شخصی - محیط‌های طبیعی

روش تحقیق

پژوهش بر مبنای سامانه (پارادایم) معرفت‌شناسی تفسیری است و رویکردی کیفی با هدف تبیینی دارد که تلاش می‌کند تا با به‌کارگیری مباحث نظری در زمینه مفهوم خانه و آرامش، به درک بهتر از این موضوع و نیز به ارائه مدل زمینه-مبنای آرامش آپارتمان‌ها بپردازد. این پژوهش دارای چند بخش است. در بخش اول با توجه به پراکنده بودن تئوری‌های موجود، با روش کیفی «نظریه برخاسته از زمینه»[1] به بررسی مبانی نظری تأثیرگذار به ذهنیت آدمی و شناخت ویژگی‌های کیفیت زندگی و عوامل مؤثر بر تأمین آرامش روان انسان پرداخته می‌شود.

ازآنجایی‌که انتظار از تحقیق کیفی خلق نظریه است، در بخش دوم که به بررسی تحولات مفاهیم مستخرج و مقایسه نمونه‌هایی از خانه‌های آپارتمانی ارومیه در دوران معاصر می‌پردازد، پژوهش تلاش می‌کند تا با ایجاد ارتباط منطقی میان مفاهیم مرتبط در حوزه آرامش، به نوعی از نظریه با صورت بندی «فرآیند علّی» نزدیک گردیده و ساز و کار آرامش محیطی را تبیین نماید. لازمهٔ ساخت یک نظریه با صورت بندی فرآیند علی، دستیابی به مفاهیم و گزاره‌های مرتبط کننده مفاهیم با یکدیگر می‌باشد ((Reynolds, 1971. این مفاهیم به کمک انجام مصاحبه‌ها (منابع اولیّه) و نیز تعمق و کنکاش در متون مرتبط (منابع ثانویه) و تحلیل کیفی محتوای آنها به کمک روش نظریه زمینه ای، کدگذاری و تحلیل شده و مقوله‌های محوری از خلال کد گذاری‌های محوری بیرون کشیده شده است. پس از کشف مفاهیم، چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر بر مبنای تحلیل کیفی داده‌ها شناخته شده و با ایجاد ارتباط منطقی میان این مفاهیم، گزاره‌های تشکیل دهنده الگوی فرآیند علّی آرامش محیطی خلق می‌گردد. این ارتباط به کمک تعمق در داده‌های موجود و تحلیل آنها و استنتاج و استنباط منطقی از آنها کشف می‌گردد. گزاره‌های حاصل از ارتباط میان مقوله‌ها، حلقه‌های فرآیند علی آرامش در خانه را شکل می‌دهند. استدلال منطقی نتایج تحلیل در گام نهایی، به تبیین مدل زمینه-مبنای آرامش در خانه‌های آپارتمانی معاصر ارومیه و تعیین مفاهیم و عوامل موثر بر این پیوند می‌انجامد.

محدوده مورد مطالعه

در پژوهش حاضر در مورد انتخاب محدوده مکانی، ارومیه یکی از شهرهای منطقه آذربایجان غربی که بسیاری از آثار آن تاکنون مورد بررسی قرار نگرفته همچنین به دلیل واقع شدن محل زندگی محقق در این منطقه وآشنایی با فرهنگ و سنن آن، به‌عنوان نمونه موردی در نظر

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

گرفته شده است. شهرستان ارومیه، مرکز استان آذربایجان غربی، در جلگه‌ای به طول ۷۰ کیلومتر و عرض ۳۰ کیلومتر در کنار دریاچه‌ای به همین نام قرار دارد. این شهر با مساحتی حدود ۶۰ کیلومتر مربع دارای موقعیت استقراری مناسب بوده و تقریباً در میانه استان واقع شده است. این شهر از جانب غرب با داشتن مرز مشترک با کشور ترکیه از موقعیت خاص جغرافیایی برخوردار بوده که اهمیت اقتصادی و سیاسی خاصی به این شهر داده است. از دیدگاه اقتصادی شهر حالت تجاری داشته و مرکز اصلی مبادله در استان آذربایجان غربی محسوب می‌گردد (قاسم‌پور، ۱۳۹۱: ۱۹). موقعیت جغرافیای ارومیه و استقرار آن در مسیر جاده قفقاز- ارمنستان – بین‌النهرین و شاخه‌های فرعی راه شمالی – جنوبی جاده ابریشم، عاملی در ایجاد تنوع قومی فرهنگی ناحیه بوده است. ترکیب قومیت در قدیم: تفکیک اجتماعی در شهر کهن ارومیه همچون دیگر شهرهای ایران همانا تفکیک پیرامون مذاهب مختلف بود که محله یهودی‌نشین (کوچه یهودی‌ها) محله ارامنه و آشوری‌ها (کوچه یونجه‌زار و خیام و نوگئچر) از آن جمله‌اند. قومیت‌های فعلی شهر: در حال حاضر بیشتر ساکنان شهر پیرو دین اسلام هستند و بیش از ۶۰ درصد آن‌ها دارای مذهب شیعه اثنی عشری می‌باشند. کردهای ساکن در شهر نیز مسلمانان و تابع اهل سنت (شافعی و حنبلی) هستند. اقلیت‌های آشوری معتقد به مذهب کاتولیک و پروتستان و ارامنه به کلیسای گریگوری وابسته‌اند. اما یهودیان از شهر خارج شده‌اند. زبان‌های ترکی، کردی، آشوری و ارمنی، زبان‌های معمول امروز در ارومیه هستند (فرهنگ جغرافیای ارومیه، ۱۳۷۶ : ۲۵-۲۶). بافت شهر ارومیه از نظر قدمت به ۳ قسمت تقسیم می‌شود. هسته اولیه شهر که قدیمی ترین قسمت شهر است؛ در محدوده بازار قدیمی شهر قرار دارد. همزمان با مرکز استان شدن ارومیه، خیابانهای باکری، خیام و عسکرآباد از داخل این منطقه عبور کرده، محل استقرار مراکز اداری گردید. محدوده مرکزی شهر ارومیه دارای بافت فرسوده به مساحت ۲۱۵ هکتار می‌باشد.

- بافت میانی شهر نتیجه نبود کشش جمعیتی بافت مرکزی و ایجاد خیابانها و کوچه‌ها به دور هسته مرکزی شهر است. این قسمت بیشتر حاصل ساخت و سازهای دهه ۳۳ تا ۱۳ خورشیدی است. معماری این قسمت از شهر مشابه هسته مرکزی ولی با مصالح مدرن است. نشانه‌های خیابان بندی و کوچه‌های پهن تر از ویژگیهای بافت میانی است. بافت سوم شهر که به دور بافت میانی ایجاد شده عمدتاً در سال‌های پس از انقلاب و بیشتر در نتیجه مهاجرت به شهر ارومیه می‌باشد. این بافت در نتیجه تبدیل اراضی کشاورزی به مناطق مسکونی در شمالغرب و جنوب شهر ایجاد شده است (مهندسان مشاور طرح و آمایش، ۱۳۸۶: ۱۴).

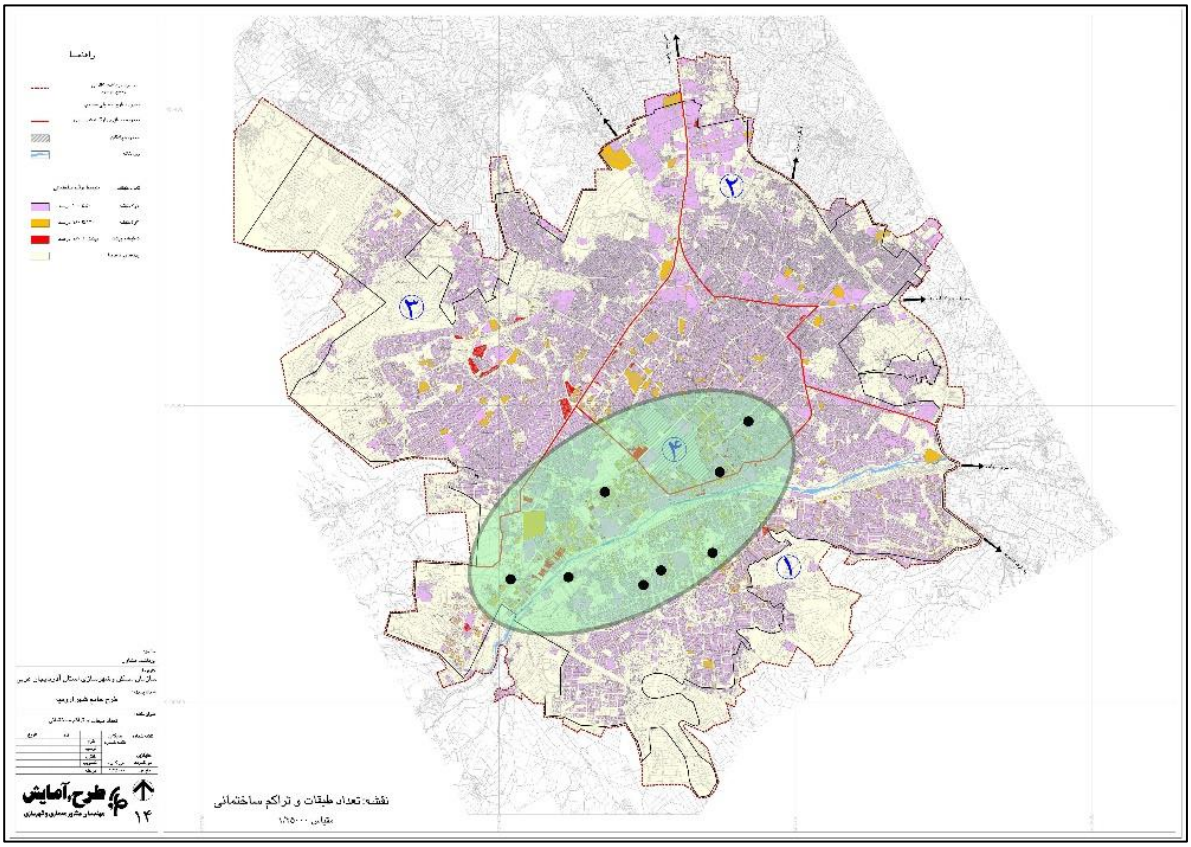

تصویر ۱- نقشه محدوده مورد بررسی و موقعیت آپارتمان‌ها در شهر ارومیه

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

در تحقیق حاضر نمونه‌های مورد بررسی، خانه‌های آپارتمانی ۳ الی ۶ طبقه در طبقه فرهنگی متوسط بـه بـالا و قابـل دسـترس بـرای انجـام مصاحبه با افراد ساکن درخانه می‌باشند.

لذا در این پژوهش دوران معاصر در محدودهٔ زمانی دو دهه اخیر در نظر گرفته شده است (تصـویر۱ الـی ۱۰). همچنـین بـه دلیـل محـدودیت دسترسی و انتخاب آزادانه در نمونه‌های موردی تنها خانه هایی بررسی شدند که ساکنین اجازه ورود و انجام مصاحبه را دادند چرا که متاسـفانه با شرایط موجود و به دلایل مختلف، مردم ما دچار بی اعتمادی شده و اعتقادی به شرکت در امـر پـژوهش ندارنـد. امیـد اسـت در آینـده و در پژوهش‌های آتی این مساله برطرف شود.

معرفی خانه‌های مورد بررسی

خانه شماره ۱: ارومیه، خیابان گلشهر، زمین‌های دادگستری کوی ده

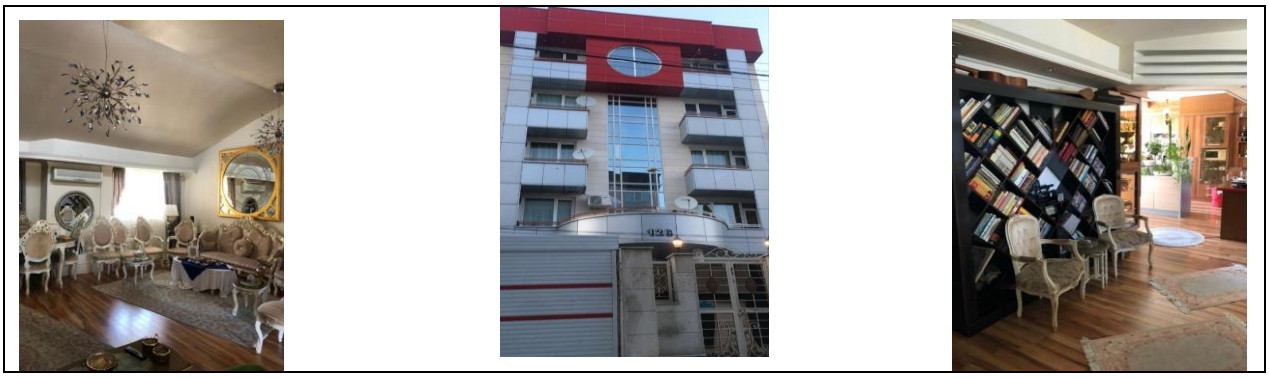

تصویر ۲- تصاویر مربوط به خانه شماره ۱ ارومیه (۱۳۹۷)

خانه شماره ۲: ارومیه، خیابان درستکار، کوی دو

تصویر ۳- تصاویر مربوط به خانه شماره ۲ ارومیه (۱۳۹۷)

خانه شماره ۳: ارومیه، خیابان شیخ تپه، فاز ۳ مهندسین کوچه اول

تصویر ۴- تصاویر مربوط به خانه شماره ۳ ارومیه (۱۳۹۷)

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

خانه شماره ۴: ارومیه، خیابان دانشکده، کوی اول کوچه سوم

تصویر ۵- تصاویر مربوط به خانه شماره ۴ ارومیه (۱۳۹۷)

خانه شماره ۵: ارومیه، خیابان استادان، کوچه شهید دلجوئی، آپارتمان ۱۲

تصویر۶-تصاویر مربوط به خانه شماره ۵ ارومیه (۱۳۹۷)

خانه شماره ۶: ارومیه، خیابان باقری، کوی چهار باران

تصویر ۷-تصاویر مربوط به خانه شماره ۶ ارومیه (۱۳۹۷)

خانه شماره ۷: ارومیه، خیابان شمس، آپارتمان سایه

تصویر ۸- تصاویر مربوط به خانه شماره ۷ ارومیه (۱۳۹۷)

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

خانه شماره ۸: ارومیه، خیابان باکری

تصویر ۹- تصاویر مربوط به خانه شماره ۸ ارومیه (۱۳۹۷)

پلان شماتیک خانه‌های ارومیه

تصویر۱۰-پلان شماتیک خانه‌های ارومیه (۱۳۹۷)

شیوه مصاحبه

در این پژوهش از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شده و محقق برخی کنترل‌ها را بر روی جهت و محتوای مصاحبه نگه داشته است؛ در حالی که شرکت‌کنندگان بر روی شرح دادن و انتخاب جهت‌های جدید اما مرتبط آزاد بوده‌اند. در راستای ساختار دادن نسبی به‌تمامی مصاحبه‌ها، ضروری بوده است که پرسش‌نامه راهنمایی برای مصاحبه‌ها تدوین گردد. این پرسشنامه‌های راهنما تنها در اختیار پرسش‌گر بوده و به رؤیت مصاحبه‌شونده نرسیده است.. پرسش‌های کلیدی راهنمای پژوهشگر در هدایت مصاحبه‌ها به شرح ذیل می‌باشد:

مفهوم آرامش چیست؟ در میان خانه‌هایی که تاکنون مصاحبه‌شونده در آن‌ها زندگی کرده، آیا با خانه‌ای (خانه‌هایی) پیوند احساسی عمیقی برقرار کرده است؟ توصیف آن مکان مکان‌ها ازنظر مصاحبه‌شونده چگونه است؟ (از مصاحبه‌شونده خواسته شد که آن مکان (مکان‌ها را با جزییات توصیف نماید؛ کجاست؟ شبیه چه است؟) علل آرامش و یا عدم آرامش برای مصاحبه شونده چیست؟ وجود چه چیزی (ویژگی در آن خانه، مصاحبه‌شونده را به آرامش می‌رساند)؟

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

مشارکت‌کنندگان در مصاحبه

یکی از مسایلی که در این پژوهش مورد توجه قرار گرفته و معمولاً در پژوهش‌های کیفی مورد توجه قرار می‌گیرد، انتخاب مشارکت‌کنندگان مناسب و به‌عبارت دیگر نمونه‌گیری است. زیرا هدف آن به‌جای تعمیم یافته‌ها، کسب درک عمیق از پدیده مورد بررسی است. با توجه به روش موردنظر در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها (نظریه زمینه‌ای)، در مرحله گردآوری داده کار نمونه‌گیری هدفمند به شکل نظری انجام گرفته است که در آن انتخاب مشارکت‌کنندگان با هدف کسب بیشترین اطلاعات در مورد پدیده مورد بررسی انجام گرفته است. با توجه به مشکلات انجام مصاحبه و عدم استقبال اکثریت مردم نسبت به امر پژوهش و مشکلات عدیده‌ی اجتماعی ازجمله عدم اعتماد، عدم امکان ورود به خانه و...، در این پژوهش مشارکت‌کنندگان با روش گلوله برفی انتخاب شدند مصاحبه‌ها به‌صورت چهره به چهره صورت گرفته و اظهارات افراد با کسب اجازه از آن‌ها ضبط شد. در این پژوهش داده‌ها بر اساس مصاحبه با ۲۰ نفر از ساکنین آپارتمان‌های شهر ارومیه به‌دست‌آمده است. نمونه‌ها از میان کسانی انتخاب شدند که دست‌کم بالای ۲ سال سابقه سکونت در خانه فعلی خود را داشته باشند تا به ثبات نسبی در زمینه چگونگی تعامل با خانه رسیده باشند. همچنین تلاش شد تا نمونه‌ها به‌طور متعادلی هر دو گروه زنان و مردان را در بربگیرد. نیز سعی شد انتخاب افراد از تمام بازه‌های سنی ۱۲ تا ۷۰ سال صورت گیرد تا طیف وسیعی از مشارکت کنندگان را پوشش دهد. در این بازه سنی، افراد استقلال نسبی داشته و ابعاد واقعی‌تری را در ارزیابی‌هایشان وارد می‌کنند (جدول ۲). ملاک تعیین کفایت مصاحبه‌ها در این پژوهش مانند سایر پژوهش‌های کیفی، اشباع نظری می‌باشد.

جدول۲- مشخصات افراد مصاحبه شونده شهر ارومیه

خانه	شخص	جنسیت	سن	تعداد اعضای خانواده	تعداد افراد ساکن در خانه	سنوات سکونت در این خانه	تعداد خانه‌هایی که سکونت داشته
H1	P1	مذکر	۴۰	۳	۳	۶	۳
	P2	مونث	۳۶	۳	۳	۶	۲
H2	P3	مؤنث	۳۴	۳	۳	۸	۶
	P4	مذکر	۳۹	۳	۳	۸	۸
H3	P5	مذکر	۳۲	۳	۳	۶	۳
	P6	مؤنث	۲۹	۳	۳	۶	۲
H4	P7	مؤنث	۱۵	۴	۴	۱۴	۲
	P8	مذکر	۴۹	۴	۴	۱۴	۶
	P9	مؤنث	۴۰	۴	۴	۱۴	۶
H5	P10	مؤنث	۶۱	۴	۲	۷	۴
	P11	مذکر	۵۵	۴	۲	۷	۵
H6	P12	مذکر	۴۱	۴	۴	۵	۶
	P13	مذکر	۱۵	۴	۴	۵	۲
	P14	مؤنث	۳۵	۴	۴	۵	۵
H7	P15	مذکر	۵۴	۴	۴	۳	۹
	P16	مؤنث	۴۴	۴	۴	۳	۸
	P17	مؤنث	۱۲	۴	۴	۳	۳
H8	P18	مؤنث	۶۹	۸	۳	۳	۶
	P19	مذکر	۷۰	۸	۳	۳	۸
	P20	مونث	۴۸	۸	۳	۳	۴

بحث و یافته‌های تحقیق

بر اساس روش تحقیق زمینه‌ای، نظریه‌پردازی در سه گام اصلی انجام شده است که در گام اول پس از انجام مصاحبه با ۲۰ نفر از ساکنین آپارتمان‌های شهر ارومیه، متون مصاحبه‌ها مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت و با استفاده از نرم‌افزار MaxQda کدگذاری باز انجام شد و نتایج حاصل به‌صورت مفاهیم و مقوله مرتبط با آرامش استخراج شد (جدول ۳). سپس در کدگذاری محوری با استفاده از یک مدل زمینه-مبنا (مدل الگویی) رابطه علت و معلولی بین مقوله‌ها تبیین شده است (نمودار ۲).

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

جدول ۳- مفاهیم و مقوله‌های استخراج شده از تحلیل مصاحبه‌ها به روش نظریه زمینه‌ای

کد گذاری باز- مفاهیم و مقوله‌های استخراج شده از متن مصاحبه‌ها		
کد مصاحبه ها	مفاهیم (کدهای باز)	مقوله (کدهای محوری)
P1, P2, P3, P4, P5, P6, P8, P9, P11, P14, P15, P16, P19, P20	استفاده از نور طبیعی در فضاها، تهویه مناسب، تعبیه داکت‌های مجزا برای هر واحد، اجرای صحیح سرویس‌های بهداشتی، سیستم گرمایش و سرمایش مناسب	آسایش کالبدی (اقلیمی)
P5, P8, P9, P11, P14, P15, P16, P18, P19, P20	ایمنی، استحکام بنا	امنیت کالبدی
P2, P6, P7, P9, P13, P14, P16, P17, P20	امکان جابجا کردن فضاها، امکان جابجا کردن مبلمان	انعطاف‌پذیری
P1, P4, P5, P6, P8, P9, P11	متناسب با ابعاد انسانی، ابعاد مناسب فضا، بهره گیری از استانداردهای طراحی	تناسب کارکرد و فضا
P1, P2, P4, P6, P7, P9, P10, P12, P13, P14, P16, P17, P20	تازه ساخت، ساخت جدید	نو سازی
P1, P3, P4, P5, P6, P8, P9, P11, P12, P14, P15, P19, P20	موقعیت قرارگیری خانه، دسترسی مناسب	موقعیت شهری آپارتمان
P1, P2, P3, P4, P5, P6, P8, P10, P11, P12, P14, P15, P16, P20	تسهیلات و امکانات به روز، استفاده از امکانات جدید، در نظر گرفتن پارکینگ متناسب با تعداد خودروها	رفاه
P1, P3, P4, P5, P8, P11, P12, P15, P19, P20	راحتی، استراحت	راحتی
P2, P6, P7, P9, P10, P14, P15, P16, P17, P20	آشپزخانه دلباز، هال و پذیرایی دلباز، وسعت فضا، گشایش فضایی	نفوذ پذیری
P2, P6, P8, P9, P10, P11, P12, P15, P16, P18	جاگذاری مناسب فضا، نظم در چیدمان فضا و مبلمان، وجود انبار مناسب برای نظم دهی به وسایل اضافی	نظم کالبدی
P2, P4, P5, P6, P7, P9, P13, P14, P16, P17	علایق شخصی در ساخت خانه	شخصی سازی
P2, P3, P6, P7, P9, P10, P13, P14, P16, P17	هماهنگی تزئینات، رنگ آمیزی داخلی خانه	زیبایی
P4, P8, P10, P11, P15, P18, P20	رابطه با خدا، شخصیت آرام	شخصیت فردی
P3, P6, P12, P14	استفاده از مصالح متنوع، تنوع فضاها	تنوع
P1, P8, P10, P11, P15, P18, P19, P20	مدت زمان سکونت، تعداد سال‌های زندگی در خانه	مدت سکونت
P2, P6, P7, P8, P10, P11, P12, P13, P14, P15, P17, P19, P20	استفاده از فضاهای باز مناسب مانند بالکن و حیاط	غنای حسی
P2, P6, P7, P10, P14, P16, P17, P18, P20	استفاده از گل و گیاه، صدای ملایم آب و پرندگان	منظر طبیعی
P1, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P13, P14, P15, P17, P18, P19, P20	وابستگی به مکان، پدر و مادر، خاطره، خانه پدری، خانه کودکی، خانه همسر	دلبستگی به مکان
P1, P2, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P13, P14, P15, P17, P18, P19	اهمیت فرزندان، اهمیت جمع بودن، احترام گذاشتن به خانواده، صفا و صمیمیت، صبوری، گذشت، شاد بودن، خوشحال بودن	تفاهم و تعامل در خانواده
P1,P5, P6, P8, P9, P10, P11, P14, P15, P16, P18, P19	رابطه با همسایگان، آداب معاشرت، خوش رفتاری، احترام گذاشتن به همسایگان، رعایت محرمیت	احترام و تعامل مثبت با همسایگان

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

کد گذاری باز- مفاهیم و مقوله‌های استخراج شده از متن مصاحبه‌ها		
کد مصاحبه ها	مفاهیم (کدهای باز)	مقوله (کدهای محوری)
P3, P4, P6, P7, P8, P9, P13, P14, P16, P17, P20	مکان‌های شخصی، استقلال، حریم خصوصی، دور از چشم مهمان، مکان دنج، اتاق شخصی	خلوت
P1, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P11, P12, P15, P16, P19, P20	سکوت، دور از سر و صدای ساخت‌وساز، دور از سروصدای ماشین‌ها، دور از سر و صدای خیابان	خلوت شنیداری
P2, P3, P4, P8, P9, P10, P11, P12, P14, P15, P16, P20	امنیت روانی، تفکیک فضاهای عمومی و خصوصی	قلمروپایی
P2, P3, P4, P5, P9, P10, P11, P12, P14, P20	سطح اجتماعی همسایگان، رعایت فرهنگ آپارتمان‌نشینی	فرهنگ آپارتمان نشینی
P3, P4, P5, P6, P9, P10, P14, P15, P16, P18, P19, P20	مالکیت، سرپناه خود را داشتن، وضعیت معیشت خانواده	وضعیت اجتماعی- اقتصادی ساکنین

مدل زمینه-مبنا

در این مرحله با اتکاء به مدل زمینه-مبنا (استراوس و کوربین، ۱۳۸۵)، رابطه علت و معلولی بین مقوله‌ها تبیین شده است. از نظر ساکنین پدیده اصلی سکونت در خانه تحت تاثیر سه شرایط علی، زمینه ای و تعاملی به وجود آمده‌اند.

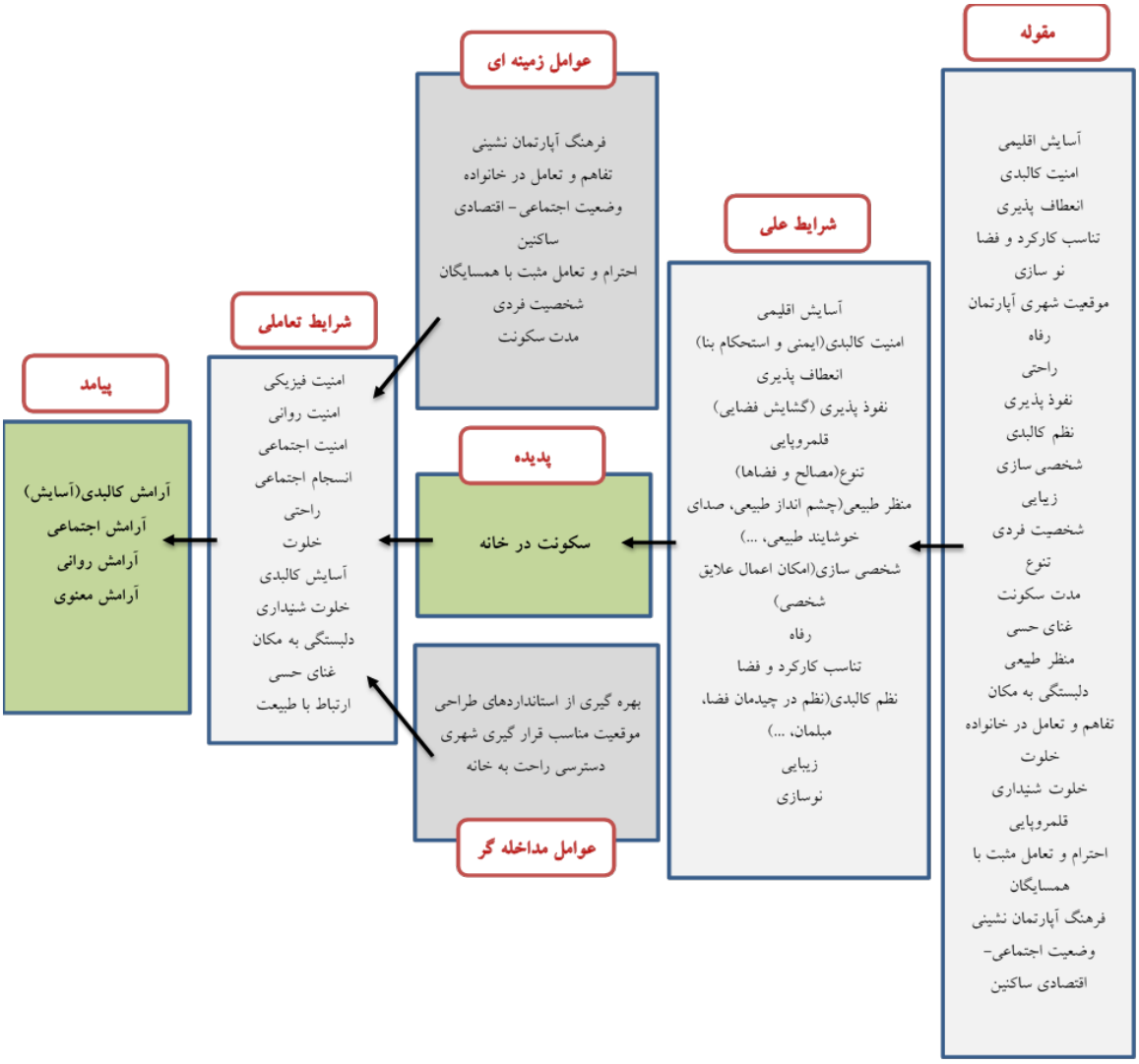

نمودار ۲- مدل زمینه-مبنای آرامش

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

در آن شرایط علی شامل: آسایش اقلیمی، امنیت کالبدی (ایمنی و استحکام بنا)، انعطاف پذیری، نفوذ پـذیری (گشـایش فضـایی)، قلمروپـایی، تنوع (مصالح و فضاها)، منظر طبیعی (چشم‌انداز طبیعی، صدای خوشایند طبیعی، ...)، شخصی سازی (امکـان اعمـال علایـق شخصـی)، رفـاه، تناسب کارکرد و فضا (ابعاد مناسب فضا)، نظم کالبدی (نظم در چیدمان فضا، مبلمان، ...)، زیبایی و نوسازی می‌باشد و عوامل زمینه ای شـامل: فرهنگ آپارتمان نشینی، تفاهم و تعامل در خانواده، وضعیت اجتماعی–اقتصادی ساکنین، احترام و تعامل مثبت با همسایگان، شخصیت افراد و مدت سکونت در خانه می‌باشد و همچنین شرایط تعاملی شامل: امنیت فیزیکی، امنیت روانی، امنیت اجتماعی، انسجام اجتماعی، راحتی، خلوت، آسایش کالبدی، امنیت شنیداری، دلبستگی به مکان، غنای حسی، ارتباط با طبیعت می‌باشد. به وجود آمـدن ایـن شـرایط بـه واسـطه عوامـل مداخله گر شامل: بهره گیری از استانداردهای طراحی و موقعیت مناسب قرار گیری شهری بوده اسـت و همـه ایـن عوامـل پیامـدهایی چـون آرامش کالبدی (آسایش)، آرامش اجتماعی، آرامش روانی و آرامش معنوی را به دنبال خواهد داشت. نتایج بدست آمده در نمودار ۲ آمده است.

نتیجه‌گیری

مروری بر پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که مفهوم آرامش می‌تواند به شکل‌های گوناگون تفسیر شود و متخصصان مختلفی به طور مسـتقیم و یا غیرمستقیم به تأثیر ویژگی‌های مختلف در ایجاد آرامش اشاره کرده‌اند، ولی دسته‌بندی این ویژگی‌ها و همچنین مفاهیم مستخرج از تحلیـل متون مرتبط با مفهوم آرامش بر اساس مدل زمینه–مبنا، از نوآوری‌های اساسی این پژوهش می‌باشد. تأمل در مفاهیم مطـرح شـده بـه‌عنـوان یافته‌های پژوهش، این حقیقت را روشن ساخت که این مفاهیم مستقل از یکدیگر نبوده و بر روی یکدیگر تأثیرگذار می‌باشـند. پـس از کشـف مفاهیم، چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر بر مبنای تحلیل کیفی داده‌ها شناخته شد و همان‌طور که در نمودار ۲ مشـخص شـده اسـت بـا ایجـاد ارتباط منطقی میان این مفاهیم، مدل زمینه–مبنای آرامش در خانه‌های آپارتمانی معاصر ارومیه ارائه گردید. مطابق نتایج این پژوهش، شـرایط مؤثر بر شکل‌گیری پدیده اصلی «سکونت در خانه»، تابع شرایط علی، زمینه‌ای و تعاملی مرتبط می‌باشند؛ لذا امنیـت فیزیکـی، امنیـت روانـی، امنیت اجتماعی، انسجام اجتماعی، راحتی، خلوت، آسایش کالبدی، امنیت شنیداری، دلبستگی به مکان، غنای حسی، ارتباط با طبیعت، به‌عنوان شرایط تعاملی و ارائه راهکارهایی همچون ایجاد آسایش اقلیمی، امنیت کالبدی (ایمنی و استحکام بنا)، انعطاف‌پـذیری، نفوذپـذیری (گشـایش فضایی)، قلمروپایی، تنوع (مصالح و فضاها)، منظر طبیعی (چشم‌انداز طبیعی، صدای خوشایند طبیعی، ...)، شخصی‌سازی (امکان اعمال علایـق شخصی)، رفاه، تناسب کارکرد و فضا (ابعاد مناسب فضا)، نظم کالبدی (نظم در چیدمان فضا، مبلمان و ...)، زیبایی و نوسازی، برای اغنای ایـن کیفیات در ۴ حوزه معنوی، روانی، اجتماعی و فیزیکی، می‌تواند منجر به ایجاد و یا ارتقای مفهوم آرامش در ساکنان گردد. نیز عدم حضور و یـا کم‌رنگ شدن هریک از این عوامل می‌تواند موجب سلب و یا تضعیف آرامش در ساکنان گردد. نتایج این پژوهش، طراحـان را در دسـتیابی بـه راهکارهای کالبدی برای ایجاد آرامش و نیل به اصولی برای خلق خانه‌های آرامش‌بخش سوق می‌دهد، در این صورت می‌توان امیدوار به خلق آپارتمان‌هایی بود که آرامش ساکنان خود را در پی داشته و به سکینه خاطر انسان در خانه کـه هـدف نهـایی از سـکنی گزیـدن اسـت، یـاری می‌رساند.

پی نوشت

۱. معادل Grounded Theory (محمدپور، ۱۳۹۰).

منابع

- احمدی، ع. (۱۳۹۷). روانشناسی شخصیت از دیدگاه اسلامی. تهران: مؤسسه انتشارات امیر کبیر، تهران.
- استراوس، ا.، کوربین، ج. (۱۳۸۵). اصول روش تحقیق کیفی: نظریه مبنایی؛ رویه‌ها و شیوه ها. (بیوک محمودی، مترجم). تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران.
- آقالطیفی، آ. (۱۳۹۱). انسان و خانه: تبیین الگوی تعامل انسان و خانهٔ معاصر در ایران، پایان نامه دکتری، تهران.
- فرهنگ جغرافیای ارومیه. (۱۳۷۶). انتشارات سازمان جغرافیای وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، تهران.
- قاسم پور، د. (۱۳۹۱). انقلاب اسلامی در ارومیه، جلد ۱ ، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، تهران.
- محمد پور، ا. (۱۳۹۲). روش تحقیق کیفی ضد روش، تهران: جامعه شناسان.
- مهندسین مشاور طرح و آمایش (۱۳۸۶). طرح جامع شهر ارومیه، سازمان مسکن و شهرسازی استان آذربایجان غربی.
- Berto, R. (2005). Exposure to restorative environments helps restore attentional capacity. *Journal of environmental psychology, 25* (3), 249-259.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

- Bradley, E. (1995). Religious involvement and social resources: evidence from the data set" Americans' changing lives". *Journal for the scientific study of Religion*, 259-267.
- Ellison, C. G., Burdette, A. M., & Hill, T. D. (2009). Blessed assurance: Religion, anxiety, and tranquility among US adults. *Social Science Research, 38* (3), 656-667.
- Farhang-e-Geography-Urmia. (1376). Publications of the Geographical Organization of the Ministry of Defense and Support of the Armed Forces, Tehran: 25-26.
- Gusnard, D.A., Akbudak, E., Shulman, G.L., Raichle, M.E., (2001). Medial prefrontal cortex and self-referential mental activity: Relation to a default mode of brain function. Proceedings of the National Academy of Science USA 98, 4259-4264.
- Harvey, D., (1990). The Condition of Postmodernity: An Enquiry into the Origins of Cultural Change. Blackwell, Cambridge MA.
- Herzog, T. R., & Barnes, G. J. (1999). Tranquility and preference revisited. *Journal of environmental psychology, 19* (2), 171-181.
- Herzog, T. R., & Bosley, P. J. (1992). Tranquility and preference as affective qualities of natural environments. *Journal of environmental psychology, 12* (2), 115-127.
- Herzog, T. R., Gray, L. E., Dunville, A. M., Hicks, A. M., & Gilson, E. A. (2011). Preference and tranquility for houses of worship. *Environment and Behavior, 45* (4), 504-525.
- Hewlett, D., Harding, L., Munro, T., Terradillos, A., & Wilkinson, K. (2017). Broadly engaging with tranquillity in protected landscapes: A matter of perspective identified in GIS. *Landscape and Urban Planning, 158*, 185-201.
- Hunter, M. D., Eickhoff, S. B., Pheasant, R. J., Douglas, M. J., Watts, G. R., Farrow, T. F., . . . Horoshenkov, K. V. (2010). The state of tranquility: Subjective perception is shaped by contextual modulation of auditory connectivity. *Neuroimage, 53* (2), 611-618.
- Kaplan, R., & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*: CUP Archive.
- Kaplan, S. (1995). The restorative benefits of nature: Toward an integrative framework. *Journal of environmental psychology, 15* (3), 169-182.
- Kaplan, S. (2001). Meditation, restoration, and the management of mental fatigue. *Environment and Behavior, 33* (4), 480-506.
- Koenig, Harold G., McCullough, Michael, Larson, David B. (2001). Handbook of Religion and Health. Oxford University Press, New York.
- Lefebvre, H. (1991). The production of space. trans. D. Nicholson-Smith. Malden: Oxford and Carlton: Blackwell Publishing.
- Marafa, L., Watts, G., & Chan, S. W. (2013). *Factors affecting the perceptions of tranquil spaces in Hong Kong*. Paper presented at the INTER-NOISE and NOISE-CON Congress and Conference Proceedings.
- Minooei, F., Foroutan, M., Soroush, M., Aghalatifi, A. (2020). *Environmental tranquility: A conceptual framework and urban architectural features*. Space Ontology International Journal, 9 (3), 1-14.
- Pheasant, R. J., Fisher, M. N., Watts, G. R., Whitaker, D. J., & Horoshenkov, K. V. (2010). The importance of auditory-visual interaction in the construction of 'tranquil space'. *Journal of environmental psychology, 30* (4), 501-509.
- Reynolds, P. (1971). A Primer in Theory Construction. The Bobbs-Merrill Company. *Inc., Indianapolis, IN*.
- Russell, J. A., & Snodgrass, J. (1987). Emotion and the environment. *Handbook of environmental psychology, 1* (1), 245-281.
- Shreve-Neiger, A. K., & Edelstein, B. A. (2004). Religion and anxiety: A critical review of the literature. *Clinical psychology review, 24* (4), 379-397.
- Ulrich, R. S., Simons, R. F., Losito, B. D., Fiorito, E., Miles, M. A., & Zelson, M. (1991). Stress recovery during exposure to natural and urban environments. *Journal of environmental psychology, 11* (3), 201-230.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

- Watts, G. (2018). Tranquillity Trails for urban areas. *Urban forestry & urban greening, 29*, 154-161.
- Watts, G., & Marafa, L. (2017). Validation of the tranquillity rating prediction tool (TRAPT): comparative studies in the UK and Hong Kong. *Noise Mapping, 4* (1), 67-74.
- Watts, G. R., & Pheasant, R. J. (2013). Factors affecting tranquillity in the countryside. *Applied Acoustics, 74* (9), 1094-1103.
- Watts, G. R., & Pheasant, R. J. (2014). Factors associated with tranquility in the Scottish Highlands and Dartmoor National Park, Proceedings of the Institute of Acoustics. 36.
- Watts, G. R., Pheasant, R. J., & Horoshenkov, K. V. (2011). Predicting perceived tranquillity in urban parks and open spaces. *Environment and Planning B: planning and design, 38* (4), 585-594.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]

[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]

[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]

Developing a grounded-based model of tranquility in contemporary apartments in Urmia City

Farnoosh Minooei, *Ph.D. Graduate in Architecture, Department of Architecture, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran.*
Manouchehr Foroutan, *Assistant Professor, Department of Architecture, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran. (m.foroutan@iauh.ac.ir)*
Mohammadmehdi Soroush, *Assistant Professor, Department of Architecture, Hamedan Branch, Islamic Azad University, Hamedan, Iran.*
Azadeh Aghalatifi, *Assistant Professor, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urbanism, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.*

Received: 2021/05/17 Accepted: 2021/10/16

Extended abstract
Introduction: Stressful life and lack of tranquility in modern society have been serious problems for human life. Environmental psychology has shown that physical and architectural environments play an essential role. Since the home is one of the most critical environments, they offer solutions. This study tries to identify the factors that play an influential role in creating comfort in urban apartments.
Methodology: The research method based on Saunders's model is the epistemological paradigm. A qualitative approach has been taken to recognize the influencing features on human tranquility in contemporary apartment houses. It attempts to make logical connections between related concepts, approaches the theory by forming a "causal process," and determines the mechanism of the concept of environmental tranquility, and "contextual theory" has assisted in identifying these concepts. After discovering the concepts, qualitative data analysis was used to find their relationship. By creating a logical relationship between the concepts, the propositions shaping the tranquility causal process pattern in Urmia contemporary apartment houses are presented. After discovering the concepts, how they relate to each other is known based on qualitative data analysis. A paradigm model of tranquility in contemporary apartment houses in Urmia is presented by creating a logical relationship between these concepts.
Results: According to the results of this study, the conditions affecting the formation of the primary phenomenon of "living at home" are subject to causal, contextual, and interactive conditions such as physical security, mental security, social security, social cohesion, comfort, solitude, physical comfort, auditory security, attachment to the place, sensory richness, connection with nature, consequences will be followed by physical tranquility (comfort), social tranquility, psychological tranquility, and spiritual tranquility.
Conclusion: Therefore, physical security, mental security, social security, social cohesion, comfort, privacy, physical comfort, auditory security, attachment to place, sensory richness, communication with nature, as interactive conditions and providing solutions such as creating climate comfort, physical security (safety and Building strength), flexibility, permeability (spatial opening), territory, diversity (materials and spaces), natural landscape (natural landscape, pleasant natural sound), personalization (possibility of personal interests), welfare, functionality, and space (Appropriate dimensions of space), physical order (order in the arrangement of space, and furniture), beauty and renovation, to enrich these qualities in 4 areas: spiritual, psychological, social and physical, can lead to the creation or promotion of the concept of tranquility in Residents become cured. Also, the absence or diminution of any of these factors can deprive or weaken the tranquility of residents. This study leads designers to achieve physical solutions to create comfort and achieve principles for creating tranquil homes, in which case one can hope to create apartments that bring comfort to their residents and the comfort of the human being in the home. As base research, this study can be used for more practical research to provide solutions to promote tranquility at apartments in various fields, including architecture and urban planning.
Keywords: Contemporary apartment house, Urmia, Environmental tranquility, Paradigm model, Causal process, Contextual theory.

[Downloaded from hafthesar.iauh.ac.ir on 2024-10-12]
[DOR: 20.1001.1.23225602.1400.10.38.5.4]
[DOI: 10.52547/hafthesar.10.38.5]